

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

9. De die Natali Domini.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

sua illos loquentes: dicit Glossa Bedæ, vel sua, id est, Hebraica lingua loquentes ab omnibus intelligebantur, ac si proprijs singulorum loquerentur, vel linguis omnibus loquebantur. Sed dubitari non potest, quin & donum linguarum diuinitus datum Apostolis, & discipulis tale fuerit, ut nosset linguas omnium, & possent loqui linguis omnium Gentium. Gregor. in homil. 40. in Euangelia. Spiritus sanctus super discipulos in igneis linguis apparuit, & eis omnium linguarum scientiam dedit. Sic S. Thomas, secunda secunda. q. 176. art. 1. & cerie hoc videtur ex sacris literis colligitur Paul. 1. Cor. 14. ait: Gratias ago Deo, quod omnium verbum lingua loquor, & ait. 2. dicitur: Loquebantur varijs linguis magnam Dei. Et audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Marc. vit. Linguis nouis. Nec Glossa Bedæ oppositum dixit: sed solum docuit, ut quomodo fieri potuisset, sed maiori miraculo factum est, ut ipsi omnium linguarum generibus loquerentur. Vnde S. Thom. secunda secunda. q. 176. art. 1. ad 2. dixit: Verumque fieri potuisset, sed conuenientius factum est, ut omnium linguis loquerentur. Nazianz. Oratione sexta. que de Spiritu sancto, omnino probat donum linguarum fuisse, quo Apostoli varijs Gentium linguis loquebantur. Idem sane meo iudicio senserunt Ambr. serm. 62. qui est de Pentecoste. Aug. trakt. 93. in Io. Leo serm. 5. de Spiritu sancto. Chrysost. ser. 83. Greg. homil. 30. in Euangelia. Cyril. Catech. 13. Chryl. homil. 35. in 1. Cor. 13. & homil. quod Christus sit, Deum, & homo de Spiritu sancto. Scio Carthulianum. Ait. 2. dicere donum linguarum in hoc fuisse, ut Apostoli sua lingua loquentes, intelligerentur ab auditoribus diuersarum linguarum, ac si ipsorum linguis yterentur, cuius sententia videtur favore Cypria. serm. de Spiritu sancto. Occum. & Atator. Ait. 2. Verum id retinendum est, quod ante dixi: quamuis non videtur negandum, aliquando accidisse, ut Apostoli, vel discipuli Domini vna lingua verbum Christi annunciantes, intelligerentur ab auditoribus diuersarum linguarum, qui presentes eorum concioni erant.

CAP. IX.

De die natali Domini.

Primo queritur, De tempore, quo natus est Dominus noster, quo videlicet mense, & quoto die mensis ortus sit. Teste Clemente lib. 1. Strom. quidam Hæretici dixerunt, natum fuisse in mense Aprili die 21. Quidam iunior hæreticus Mathus Beoaldus in Chron. par. 4. cap. 2. & 3. scribit, fuisse natum in mense Septembri, & in Aequinoctio Autumnali: & eo tempore adoratum à Magis, & postea labentibus annis baptizatum à Ioanne. Hic Hæreticus omnia tempora confundit, conceptum scilicet atque ortum Christi contra Ecclesiasticam traditionem, ne cum Ecclesia Catholica sentire videatur.

Ægyptij Catholici teste Epiphanio Hæresi 51. putauerunt natum esse Christum mense Ianuario, die quinta, in qua etiam ferebantur apparuisse Magis & baptizatum esse à Ioanne in Iordane.

Ab hac sententia non videtur ipse Epiphanius abhorere. Traditio vero Ecclesiastica habet, natum fuisse Christum Dominum in mense Decembri 8. Kalend. Ianuarias, hoc est, die 25. Decembr. Vnde Augustinus in Psalmum 132. ad finem, ait: Ioannes natus est, sicut tradit Ecclesia, 8. Kalend. Ianuarias, quando iam incipiunt dies minui: & Christus, 8. Kalend. Ianuarias, quando iam incipiunt crescere. Sic ille. Græci itidem eodem die & mense fatentur esse natum, ut ait Anastasius Nicænus in libro quæst. suarum q. 92. & constat ex Kalend. Græcorum, quod apud eos Monologium vocatur.

Secundo queritur: Quo die hebdomadæ natus est Christus? Respondeo, cum natum esse die Dominica, ut communis est Scriptorum sententia. Sic habent Patres in Synodo 6. Generali, cap. 8. Sophron. in Orat. de Natiui. Christi. Cassiodorus in Psalmum 117. super illa verba: Hæc dies quam fecit Dominus: Rupertus lib. 3. de Diuin. Offic. cap. 16. Marius Scot. in Chron. Nicephor. lib. 12. ca. 1. ubi dicit, circumcisum fuisse die Dominica, ergo significauit natum esse die Do-

Azor. Instit. Moral. Pars 2.

minico, quia ex Luca 2. habemus eum octauo die circumcisum fuisse Durandus in rationali diuino offic. lib. 6. c. 13. Antonin. 1. par. hist. tit. 8. cap. 1. §. 2.

Id etiam aliunde colligitur. Nam Christus conceptus est, uti habet Ecclesiastica traditio, die 25. Martij, quæ fuit sexta FERIA, ut dicam inferius, nimirum dies Veneris: at si computentur dies ab ea sexta FERIA Martij vsque ad diem Dominicam, quæ incidit in diem 25. Decembris, fiunt integri, & completi nouem menses. Eo itidem anno, in quo natus est Dominus, litera Dominicalis, fuit B. Decembris primus dies fuit FERIA quinta, litera F. Vltimus dies Decembris fuit Sabbatum, litera A. Decuit autem, ut Christus eo tempore nasceretur, quo dies incipiunt crescere, & augeri lux diurna: quippe qui veniebat tanquam sol iustitiæ sui Euangelij luce mundum illustraturus.

Verum enimvero non facile intellectus est, Quomodo id verum sit, quod in sexta Synodo Generali, cap. 8. dicitur, in die Dominica natum esse Christum, & in die Dominica stellam apparuisse Magis? nam à Natali Dominico vsque ad Magorum aduentum fluxerunt dies 13. ergo si natus est Christus die Dominico, non apparuit in die Dominico Magis, sed in die Veneris. Respondent quidam eos Patres secutos esse sententiam eorum, qui putauerunt Christum non eodem anno, quo natus est, à Magis fuisse adoratum: sed vel vno anno, aut duobus elapsis: quamuis eodem die, quo natus est, ipsis stella apparuit, de quorum sententia postea inferius disputabo. Sed hoc mihi non placet. Dicendum existimo, Patres eo loco non dicere in die Dominica Christum fuisse adoratum à Magis, sed in Dominica stellam apparuisse Magis: quod verum est, nam eodem die, quo natus est, stellam Magi viderunt in Oriente.

Tertio queritur, An annus, quo conceptus & ortus Christus est, communis, an bissextilis fuerit? Fuit, ut docet Ioannes Lucius de vero die Possit. nis Domini. a. 6. reuera annus communis, sed primus post bissextilem, qui tunc debuit esse post correctionem Calendarij factam primo à Iulio Cæsare, & secundo, ab Augusto Imperatore, ad emendandum errorem, quem Sacerdotes idolorum intulerant: post emendationem anni à Iulio Cæsare coniectam, qui tertio quoque anno diem intercalauerunt, tamen Iulius Cæsar intercalandum esse quarto quoque anno constituisset, ac proinde, ut testatur Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 4. Solinus cap. 3. Plin. lib. decimo octauo, capite vigesimo quinto. III. vel inciticia, vel malicia, spatio sex, & triginta annorum; videlicet ab emendatione anni, à Iulio Cæsare facta, vsque ad annum trigessimum quintum Augusti Imperatoris, duodecies diem interposuerunt; cum tamen nouies tantum interponere debuissent, & ideo præcepit Augustus, ne in duodecim annis deinceps sequentibus diem intercalarent, ut sic annus corrigeretur, prout fuerat à Iulio emendatus; hoc est: Ut transactis quodecim annis, sine vlla intercalatione dicit tres illi dies, qui vltra nouem necessarios, temere fuerant intercalati, abforberentur, & deinde vnus dies quarto quoque anno intercalaretur. Hinc factum est, ut annus Christi octauus, & postquam finiti sunt duodecim illi anni, quos iussit Augustus sine intercalatione decurrere, fuerit primus bissextilis, iuxta emendationem Augusti. Vnde centesimus quisque annus à Christo nato, semper est bissextilis.

Præterea natus est Christus anno Imperij Augusti Cæsaris quadagesimo secundo. Ita Clemens libro primo Strom. Eusebius in Chronica, Epiphanius libro primo. Hæresi vigesima, & libro secundo. Hæresi 51. Beda de sex. Aetibus Mundi. Martyrologium Romanum: quamuis Irenæus lib. 3. cap. 3. Tertullianus contra Iudeos capite octauo, Hieronymus super capite secundo Isaia, & in capite secundo Danielis. Cassiodorus & Marius Scotus in Chronica dicant natum esse Christum Dominum anno quadagesimo primo Augusti. Sed facile conciliari possunt hæc Auctores, si dicamus natum esse Dominum anno Augusti 41. expleto, & anno eiusdem Imperatoris 42. currente. Item secundum Com-

C

putatio

putationem Græcorum natus est Olympiade 194. in anno tertio eiusdem Olym. Sic Marian. Scot. in Chiton. ex Eusebio secundum alios anno secundo, iuxta aliorum sententiam anno quarto. Is idem annus erat ab Vrbe condita 752. ab origine mundi secundum Hebraicam computationem, ut quidam supputant, anno 3964. vel ut alij supputant anno 4022. iuxta Septuaginta Interpretes anno 1959. vel, ut alij supputant 3508. vel 5022. Herodis regis in Iudæa anno 3. ut aiunt Epiphani. *Hæresi 51. Clemens lib. 1. Stromat. Euseb. in Chronico.*

Quarto quaeritur, Quota hora noctis Christus natus sit? Habet Ecclesiastica traditio, Christum natum esse nocte: quamuis Hesyhius, teste Anastasio Sinaita *l. 7. Hexameron.* & ipse Anastasius Sinaita, & Anastasius Nicanus in *Questionibus. q. 93.* innuere videatur, non nocte, sed ortu iam die natum Dominum fuisse. At enumerato ex Evangelio Lucae, *cap. 2.* satis aperte colligi videtur, ortum esse nocte, illis verbis: *Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.*

Sed quaestio est præcite, Quota hora noctis natus est? Respondeo, natum esse statim post mediam noctem incipiente die 25. Decembr. quæ fuit, ut superius dixi, dies Dominica. Unde Ecclesia in diuino officio Natalis Domini cantat illud Sap. *Dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu mediū iter haberet: omnipotens sermo tuus Dominus, & reliq. In nocte cōceptus est Christus, in nocte natus est, in nocte resurrexit à mortuis, ut nostra ignorantia tenebras, diuina sua lucis & gloria radis illustraret.* In memoriā ortus Domini, Ecclesia ex tribus Missis u. sacrificijs, quæ Telephorum Romani Pōtificis institutio, in Natali Domini facit, primū statim post mediā noctē Deo offert. In nocte quoque cenæ vltimæ cū suis Discipulis comedit, eorū pedes lauit, venerabile, & sacrosanctū Eucharistiæ Sacramentū instituit. In nocte à Iuda traditus est, & à Iudæis comprehensus & vincus.

Quinto quaeritur de loco, vbi natus est Christus? An ortus fuerit in stabulo, an in spelunca? Latini veteres Patres cōmuniter tradidit eū fuisse in stabulo natū, postea vero in præsepio reclinatū: quoniam *Luc. 2.* dicitur: *Et pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio.* Nam Ioseph & B. Virgo exclusi à diuersorio, quia eis locus nō erat, se in stabulo receperunt: *Cypri. in orat. de Natiuitate Domini.* Nulla, inquit, domus ambitio, nisi reclinatorum in stabulo: mater in fœco, infans in præsepio. *Aug. in serm. 2. de Epiph. ait: Abscondebatur in stabulo, & agnoscebatur in caelo, ut agnitus in caelo, manifestaretur in stabulo.* Quod autē Latini Patres stabulū Græci speluncam vocarunt: Iustinus in *Dialogo cū Typhone: cū Ioseph,* inquit, *in vico locū non haberet, in quo diuersaretur, in spelunca diuersatus est.* *Oriq. lib. 1. contra Celsum,* in spelunca natum esse Christum ait: ut etiam Athanasius in *Serm. de Natiuitate Christi.* Euseb. *lib. 7. de Demonst. Euang. c. 5.* Nihil in orat. de Natiuitate Christi. Quid, inquit, sibi vult quod in spelunca Dominus diuersatur, quod in spelunca decumbit? Cuius speluncam videtis, in qua nascitur Dominus subterranam, & lucis expertem hominū cogita vitā, in qua versatur is, qui illucescit, & apparet his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. *Epiphani. Hæresi 51.* Lucas, inquit, dicit, fascijs inuolutū esse puerū recens natum, & iacuisse in præsepio, & spelunca. *Theodoretus lib. 1. de curan. Græcicis affect. Tophaceum specum vident, in quo pauperculam Virginem, in quo renuit fascia inuolutum infantem, ipso in præsepio, sicut humiliter reclinatum.* *Niceph. lib. 1. c. 13. casam, & c. 12. tugurium humile appellat, ne putes in hoc Græcos à Latinis dissidere: quia in stabulo, vel stabulum erat spelunca quædam.* Unde Hieron. simul vocat, & stabulum, & speluncam in *epist. 27. in Epitaphio Paula,* & in *epist. 18. que est ad Marcellam,* speluncam nominat.

Sexto quaeritur, An præsepium, in quo & vbi reclinatus est Dominus, fuerit lapideum, hoc est, ex lapide, & luto factum, an ligneum, Chrysothomus *homilia prima in Lucam* videtur innuere fuisse luteum. Ait enim sic: *O si mihi liceret videre illud præsepium, in quo Dominus iacuit: Nunc nos Christiani quasi pro honore tulimus luteum, & posuimus argentum;*

sed mihi præsepium est, quod ablatum est. Cæterum tanquam certa sententia haberetur, & merito, præsepium Domini fuisse ligneum; nam usque in hodiernum diem tale asseruatur Romæ in *Æde Sanctæ Mariæ Maioris.* Hieron. in *epist. 48.* dicit in loco illius speluncæ, vbi natus est Dominus insignem Ecclesiā fuisse edificatā & præsepium loco altaris cōstitutum.

Septimo quaeritur, An cum primū Christus ex utero Virginis prodijt, iacuerit in nudo terræ solo? S. Brigitta *lib. 7. cap. 21.* puerum ex intacto & incorrupto Virginis uero prodijt, & in nudo terræ solo iacuisse: cumque puer præ sigore & duritia pavimenti, vbi iacebat, non sine ciu lacu, & tremore paululum se verteret, & extenderet membra sua, tunc B. Virgo suscepit eum manibus suis, & strinxit ad pectus suum, fuit, & calefecit, & eum fascijs inuoluit, & reclinauit in præsepio.

Octauo quaeritur, Qualis domus fuerit diuersorium, ad quod Ioseph, & B. Virgo diuertereunt? Communi consensu rejicitur eorum sententia, quid xerunt diuersorium, de quo Lucas secundo fuisse propriam domum Ioseph & Beatæ Virginis, *Niceph. lib. 1. c. 10. & cap. 13.* scribit, eos in oppido Bethlechem, & Nazareth habuisse domum & aliquas possessionunculas, quia utrobique habitant, & *cap. 15.* ait: *Habitabant Ioseph, & B. Virgo in ciuitate Nazareth: sed patria eorum erat Bethlechem.* Quia tamen Iudæa regio continuè bellis vexabatur, in oppidum Nazareth se contulerant, & ideo ibi domicilium habebant. Cum vero in Bethlechem peruenissent ob censum, Casaris edicto solvendum. Et nondum, inquit Nicephorus, ad domum propriam peruenissent, in agrum quendam diuertereunt: qui ager Salomo erat, in quo tugurium humile, & præsepium ad iumenta capiendū constructum erat. Dicit itaque Nicephorus, Iosephum, & Beatam Virginem in oppido Bethlechemico habuisse domum sed non in ea Christum natum fuisse, quia nondum ad domum propriam mater eius eum sponso peruenerat. Nam si domi suæ Beata Virgo filium peperisset, cur Euangelista dicit, *Non erat eis locus in diuersorio?* Cur puer recens natus positus est in præsepio? Sane non ob aliud, nisi quia in alieno hospitio, & hospitium pleno non fuit aliud locus, vbi poneretur. Alij dicunt, diuersorium fuisse locum in vico Bethlechemico, superne testum, de cætero patulum, & in diuersas vias apertum.

Dicendum est, Græcum nomen *νεκλήριον*, quod hoc loco Latinus Interpret diuersorium vertit; quamuis apud Græcos non solum significet publicum hospitium, sed omne etiam domicilium conuictum hominibus. Unde *Marci 14.* Vbi nos Latine legimus: *Vbi est refectō mea Græce est νεκλήριον,* & apud Lucam Latinus Interpret reddidit: *Vbi est diuersorium meum, & erat conuictum grandis, ut inquit Marcus. Præfenti tamen loco videtur significare commune hominum hospitium, quo omnes peregrini, & viatores diueter solent. Vult itaque significare Euangelista, eos, cum domo propria caruissent, & in priuatis ciuium domicilijs locum nou inuenissent, ad commune hominum hospitium diuertisse: & illic etiam locum non inuenientes, in stabulum, quæ erat spelunca diuertisse.*

Nono quaeritur, An huiusmodi diuersorium fuerit in tra oppidulum Bethlechemicum, an extra Hieronymus *epist. 29.* videtur significare, fuisse intra ipsum oppidulum. Idem quoque Cyprilianus in *orat. de Natiuitate Christi,* Beda, in *libello de locis sanctis cap. 28.* At Iustinus Martyr in *Dialogo cū Typhone,* significat speluncam, in qua natus est Christus, fuisse extra vicum Bethlechemicum, in agro vicino prope muros ipsius oppidi. Ita *Orig. lib. 1. contra Celsum,* Euseb. *lib. 7. Demonst. Euang. cap. 7.* Niceph. *lib. 1. c. 12.* Ita ut Ioseph, & B. Virgo locum non inuenierint in priuatis domicilijs ciuitatis, nec in communibus hominum hospitij; & propterea diuertere ad tugurium rusticum, pauperulum & humile extra oppidum situm.

Quæquid sit: fides Catholica habet Christum Dominum natum esse in oppido Bethlechem, *Mat. 2. & Luc. 2.* sicut prædictū fuerat *Michea 5.* siue ortus fuerit in stabulo siue

spelunca communis hospitij, quod erat intra Bethlehem, siue in stabulo, quod erat extra: nihilominus ad Bethleem-miticis fines & ciues pertinebat.

Decimo quaeritur, An stabulum, siue spelunca, vbi natus est Christus, fuerit locus quidam separatim à diuersorio, an vero fuerit intra ipsum diuersorium? Quorundam opinio est, fuisse locum separatim. Contra, alij visum est, fuisse in ipso diuersorio tanquam locum, in quo animalia eorum, qui ad hospitium diuertebant, includebantur.

Vndecimo quaeritur. Quales fuerint panniculi quibus B. Virgo infantem obuoluit. Quod Latinus Interpres Luca sic uerba vertit: (Et pannis eum inuoluit) si ex Graeco ad verbum vertamus, possidemus Latinum verbum formare: (Et infasciavit eum, hoc est, eum fascijs obuoluit) B. Beigita libro septimo capite vigesimo primo dicit fuisse panniculos lineos & laneos, quos Beatissima Virgo praeparauerat, & secum detulerat. Equidem eos panniculos credendum est non fuisse pretiosos, ac delicatos: sed vulgares, & communes; quales pauperulam matrem, & paupertatis magistram decebat: non laceros icidem, nec veuistate detritos, sed integros, & nouos; non fordidos; sed mundos, ac puros, quales praestare matrem puram, ac diligentem decebat, & infantem recens nati soleat fascijs inuolui, ne eorum membra tenerrima dissuant. Voluit CHRISVS Dominus, vt tale maternum officium sibi Virgo mater exhiberet, vt in hoc carnis susceptae veritatem ostenderet.

Porto ex hoc quod Lucas capite secundo dicit, & pannis eum inuoluit, & reclinauit in praeseptio, Patres communiter duo colligunt. Vnum in B. Virginis partu nullas obstetrices interfuisse. Vnde Hieronymus aduersus Heluidium: Nulla, inquit, ibi obstetrix, nulla muliercularum sedulitas intercessit, ipsa pannis inuoluit infantem, ipsa mater, & obstetrix. Cyprianus in orat. de Natiuitate Domini. Genetrix est, inquit, & obstetrix. Idem quoque Athanasius in sermone de Natiuitate Christi. Quare nulla auctoritate fulcitur, quod dicitur in apocrypho libro de infantia Saluatoris, ibi obstetrices interfuisse. Sanctus Thomas tertia parte quaest. trigesima quinta art. sexto ad tertium. Alterum est, Beatam Virginem peperisse filium suum absque villo dolore: tale enim officium alioqui praestare non potuisset. Cyprianus loco citato. Deuotam deuotae & soboli exhibere eliam, attrahat, amplectitur, inuigilat, oscula, porrigit manibus, totum negocium plenum gaudio, nullus dolor nulla natura contumelia in puerperio. Et paulo inferius: Quoniam sine tormento peperit, quia in conceptione caruit voluptate. Idem habet B. Athanasius in praedicto sermone, & Augustinus in sermone 14. de Natiuitate Christi ait: Nec in conceptione inuenta est sine pudore uirginis, nec in partu inuenta est cum dolore. Damascenus lib. 4. de Fide Orthod. c. 15. Quomodo, inquit, voluptas non ante eum, nec dolor partus secutus est. Idem quoque tradunt Nyse in orat. de Natiuitate Christi. Nazianzenus in tragedia de Christo patente circa principium. Fulgentius sermone de Laudibus Beatae Virginis, Bernardus homilia tertia Super Missus est, & sermonibus in Vigilia Natiuitatis Domini.

Duodecimo quaeritur, An Christus recens natus fuerit ablutus more caeterorum infantum; qui statim vt eduntur in lucem lauantur. Caietanus tertia parte quaest. 35. art. 6. ad tertium, ait, infantem Christum cum primum in lucem produit, Angelorum opera, & ministerio omnia obsequia copisse, quibus caeteri infantes in statu innocentiae fouentur, videtur significare ab eis fuisse absque ablutione mundatum; & eius membra consolidata: Quoniam Beatam Virginem non decuit manus in his ponere obsequijs, nec se in huiusmodi re occupare, sed totam contemplationi intentam vacare. Sanctus Bonaventura de Mediat. Vita Christi cap. 7. dicit, ex reuelatione facta cuidam sancto viro, vbi primum natus est infans, matrem se inclinasse, eumque reuoluisse; & dulciter amplexatum posuisse in gremio suo, & vbera de oculo pleno; & Spiritu sancto edoctam cepisse ipsum lauare per totum lacte suo: quo facto inuol-

uisse eum velo suo, & posuisse in praeseptio. Hieron. in Epist. ad Eusebium de uirginitate seruauit. Dicit, inquit, filius factus est filius hominis nouem menses in utero, vt nascatur, expectat, fastidia sustinet, cruentus egreditur, eruantus ex hoc mundo exit: lotus à Iosepho & Nicodemus sepultus & traditus est. Cruentus, inquit, egreditur, hoc est, pollutus sanguine more caeterorum infantum.

Sed certe id credendum est potius, quod dicit Epiphanius Haresi 69. Ex matre sola genitus est impollutus, & extra vlla inquinamentum: quare nulla ablutione indiguit, ac firmus undus vt caeteri infantes ortus fuerit. Quod si lotus est, non id factum esse voluit, quia ablutione esset opus, vt sic mundaretur; sed vt carnis assumpta veritas ostenderetur, & infantilia membra firmarentur: vt atque consolidarentur.

Decimo tertio quaeritur, An Christus infans fuerit in praeseptio positus inter duo animalia, scilicet bouem & asinum? Patres communiter tradiderunt eum positum fuisse. Ita Origenes homil. 13. in Lucam. Ambrosius Luc. 1. Nyssenus Orat. de Christi Natiuitate. Chrysostomus homil. 1. in Lucam. Cyrillus Hierosol. Catech. 12. Hugo in orat. contra Iudaeos, Hieronymus epist. 27. ad Eusebium uirginem, Paulinus epist. 10. ad Severum Suscipit. Et legendum est, praedictos Patres asserere, hoc factum esse: conuenienter duobus Prophetarum uaticinijs: nam Isa. 1. dicitur: Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepti domini sui: & Habacuc secundum interpretationem Septuaginta: In medio duorum animalium cognosceris. vbi vulgata Latina editio habet: In medio annorum uisifica illud. Vitamque autem Lectionem admittere debemus. Prima quidem, quia est Septuaginta Interpretum, & eam in hoc loco Patres communiter recipiunt & approbant, immo Ecclesia ipsa diuinitus edocta, sic legit in officijs diuinis, videlicet Natiuitatis Dominicæ, & octaua eiusdem: Secundam vero, quia sic legit Ecclesia in vulgata Latina editione Habac. 3.

Sed vnde orta est huiusmodi lectionis uarietas? Respondeo ex ipso Hebraico textu, in quo sunt duo uocabula. Vnum, uarijs punctis affectum, quod ambigua est significationis, & significat annos, & duos. Septuaginta legerunt, ac si punctis scriptum esset, significans duo: Hieronymus legit, ac si significaret annos. Rursus secundum uocabulum Hebraicum sicut aliter lectum, potest esse uerbum, significans uiuifica: uel potest esse nomen sonans animalia, uel uitas: quare nihil mirum est si Septuaginta uertunt: (In medio duorum animalium cognosceris) Hieronymus uero: in medio annorum uisifica illud, & uerque sensus in Natalem Dominicum quadrat, uidelicet ita: in medio annorum, nimirum afflictionum, quibus populus tuus vexabitur, uisifica, id est, saluum fac, opus tuum, id est, populum tuum, quem tu ac tantis beneficijs affectisti. Vel: in medio duorum animalium cognosceris: id est, ueniet aliquando tempus, vt natus in hoc mundo, inter duo animalia uidearis.

Quæres, vnde nam bos & asinus extiterint in stabulo, vbi natus est Christus? Aiunt quidam recentiores, credibile esse, ea animalia fuisse peregrinorum, qui in hospitium diuertebant. Sed communis est sententia, ea animalia fuisse ipsius Ioseph, qui asinum duxerat, ut eo B. Virgo grauida uerberetur, bouem uero, vt venderet, & ex pretio eius tributum Caesaris solueret, & se, ac Beatam Virginem sustentaret.

Decimo quarto quaeritur, Quota noctis hora pastores ad Christum adorandum uenerint: Lucas Euangelista nec expressit quot pastores fuerint, nec quota hora uenerint, nec quis Angelus fuerit, qui ipsi apparuerit. Arnobius in Psalmum 129. dicit fuisse quartam noctis uigiliam, quando Angelus pastoribus apparuit. Idem uidetur habere communis Ecclesiae traditio, quæ in Natali Dominico, secundum sacrificium facit, & offertur in aurora, in quo legit Euangelium de aduentu pastorum ad puerum recens natum uidebunt & adorandum. Beda in libro de locis sanctis e. 8. dicit illos pastores fuisse tres. Hieronymus epist. 27. ait locum vbi Angelus est uisus pastoribus, fuisse prope Bethleem, iuxta curiam tunc uocatis in (Ader) id est, gregis,

104. 19.

Isa. 1.
Habac.
3.

iuxta quem locum olim Iacob pavit greges suos. Cypria in orat. de Nati. Christi, testatur ab omnibus creditum esse Gabrielem fuisse illum Angelum, qui pastoribus apparuit, annuntiavitque Domini Natiuitatem.

Decimo quinto quaeritur, An celebritas annua Domini natalis antiquissima sit? Respondeo, verisimile esse, huiusmodi diem festum ab Apostolis institutum fuisse, ita ut olim coli, ac celebrari cœperit, statim nascentis Apostolicæ Ecclesiæ principio: eius meminit Clemens Rom. lib. 8. *Constit. Apostol. c. 33.*

Ultimo quaeritur, qua ratione inter se concordent Matthæus & Lucas in narranda Genealogia Christi Domini. De hac questione agam inferius hoc lib. c. 19. *quest. 6.*

CAP. X.

De die festo Circumcisionis Domini.

Refert Lucas capite 2. Circumcisionem esse Dominum, cum octo dies consummati essent. Primo quaeritur cur octauus dies diuina lege erat Circumcisioni præscriptus *Genes. 17. & Leuit. 12.* Elegit Dominus diem octauum Circumcisioni. Primo ut mysterium significaretur: nam septem dies temporalem vitam; octauus dies spirituales & æternam designare solet; eo quod septem dierum spatio tota nostra temporalis vita circumscisa traducitur, octauus dies ultra sequitur ac succedit: at quod ultra temporalem vitam est, spirituales & æternum est. Circumcisio vero vitam spirituales significat, qua carnis opera amputanda & abiicienda sunt. Deinde, ut aliud arcanum significaretur. Octauus enim dies transactam hebdomadam, primus sequentis alterius hebdomadae dies est, quo Christus erat ex mortuis estricturus: ut doceretur, nouam post circumcisionem vitam instituentem esse, nosq. cum Christo resurgere, & in nouitate vitæ ambulare debere: Cyprian. lib. 3. *epist. 8. August. serm. 15. de verb. Domini. & serm. 141. de tempore.* Tertio ut denotaretur, nullum, nisi prius amputet carnis desideria, & opera, dignum esse ut nominetur, & sit miles Dei, & in numerum electi à Deo populi referatur: At per circumcisionem infans in populo Dei computabatur, & non antea.

Quæres, an subit aliqua causâ naturæ consentanea, cur Circumcisio octauo die fieri deberet, & non antea? Respondeo, vitam infantium masculorum, usque ad septimum diem naturaliter in magno periculo versari; exacto vero septimo die non tot ac tanta pericula subire. Vnde Arist. lib. 7. *de Natura animal. cap. 12.* de infantibus loquens, sic ait: *Plurimi ante septimum diem intereunt: quo fit, ut nomina septimo die imponantur, sicut saluti iam pueri magis credamus.* Plutarchus in lib. *Quæst. centuriarum* quaerit, cur apud Romanos nomen masculis imponeretur nono die ab ortu: *Dies, inquit, septimus anceps erat: octauus autem, quia numerus par, feminis adscribatur, relinquatur, & ad nomen differatur, quia ad illum usque diem vita pueri anceps esset.* Sic ille.

Noluit igitur Dominus, ut ante octauum diem puer circumcideretur, ne periculo periculum adiungeret. Item cum ante octauum diem vita pueruli certa non esset, cauit diuina prouidentia, ne ante octauum diem circumcisio fieret: nam ante illum diem vita est anceps, & propterea in numero populi ante illum diem non computabatur, ut computari puer circumcisus debebat.

Secundo quaeritur, Vbinam fuerit Christus Dominus circumcisus? Generalis est quaestio. An circumcisio puerorum Hebræorum fierat in Synagoga, an vero in loco, vbi nascerentur? Quidam existimant fieri solitam circumcisionem in Synagoga: tum quia Lucas Euangelista cap. 1. loquens de Circumcisione Ioannis Baptistæ dicit: *Venerunt circumcidere puerum*: at parentes Ioannis domi suæ erant, & circumcisioni interfuerunt: ergo venerunt in Synagoga ad circumcidendū puerum: tum etiam quia nunc apud Iudæos consuetudo est, ut circumcisio fiat in Synagoga.

Alij vero putant, circumcisionem fieri consueuisse domi, vbi nati fuerant pueri: quia nulla circumcisio legitur facta alibi, quam domi. Abrahamum legimus *Genes. 17.* filium suum Isaac, & domesticos omnes domi suæ circumcidisse. Sephora Exodi 4. filium suum ex Mose susceptum accepto cultro in hospicio circumcidit ne periret ab Angelo. Iosue 5. legitur totum populum fuisse à Iosue circumcisum in deserto, vbi erant traiecto Iordane. Ad de quod ex Luca cap. 1. colligitur, Ioannem Baptistam circumcisum fuisse in domo paterna: nam constat Elisabetham matrem eius, cum circumcideretur præsentem fuisse. Siquidem respondit: *Neguaquam, sed vocabitur Ioannes*; at octo dierum puerpera non poterat exire domos, & in Synagoga ire, quia in sanguine purificationis ex præscripto Legis *Leuit. 12.* quadraginta diebus esse debebat. Nec obstat quod dicit Lucas: *Venerunt circumcidere puerum*: intelligit enim amicos, cognatos, & vicinos, de quibus paulo ante dixerat: *Et auerunt vicini, & cognati, & rel. Minus irè obstat, quod adfertur à Iudæis nunc in Synagoga infantes suos circumcidentes, quia ipsi hunc morem & consuetudinem introduxerunt à Iosue Scripturæ exemplo.*

Cum ergo quaeritur, Vbinam circumcisus fuerit Dominus? respondet Nicephorus lib. 1. cap. 12. circumcisum fuisse in domo Ioseph: nam paulo ante dixerat, Ioseph, & B. Virginem, cum nondum ad suam domum peruenissent, diuertisse ad tuguriū rusticum, & humile in agro vicino, & ibi in spelunca siue stabulo natum esse Dominum, cum alibi locus in diuersorio non esset. Postea vero putat Nicephorus, Ioseph, & B. Virginem in domum suam, quam in Bethlemico vico habebant, se contulisse, & ibi Dominum esse circumcisum. Sed communis est sententia, circumcisum fuisse in eo loco, in quo natus est, ut tradit Epiphanius libro primo contra hæreses, post hæresim 20. Nicepho. sibi ipse non constat: nam postea dicit, aduenisse Magos, & puerum faciens inuolutum, & in præsepio possum adorasse: quod habet etiam Ecclesiastica traditio. Ergo circumcisus est Dominus eo in loco vbi editus fuerat in lucem, ibi enim est inuentus à Magis, & adoratus.

Tertio quaeritur, An Hebræi nomen imponerent in sanctibus ante circumcisionem, an post eam? Ex Scripturis factis euidenter, & expresse non constat, quando id facerent Iudæi. Sed verisimilis est, id fieri solitum post circumcisionem. nam Luca 1. dicitur, cum sermo est de Ioanne Baptistâ: *Venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam.* Et cap. 2. *Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus*, quod est dicere: & circumcisus est, & vocatus Iesus: Deinde, quia nomen imponebatur ob eam causam, quod tunc puer computari in populo Dei, & miles ei censeri incipiebat. Accedit, quod ut ait Chrysostr. *homil. 7. de Laudibus Pauli, in signum potestatis heretici domini seruis emptis, vel bello captis noua nomina imponebant.* Vnde rex Babiloniæ abductus in captiuitatem Danieli, Ananiz, Azatiæ, & Misaeli nomina mutauit: & Gen. 17. eodem die, quo Abraham accepit mandatum de circumcisione, nouo nomine vocatus est vna cum vxore sua, Theophylactus Luc. 1. dicit, post circumcisionem nomen imponi solitum circumcisus. Et quemadmodum olim apud Hebræos moris erat in sanctibus masculis in circumcisione nomen imponere; ita nunc quoque apud Christianos consuetudo est, ut filijs in baptismo dentur nomina. Apud veteres quoque Romanos nono die ab ortu masculis nomen indebatur: feminis octauo die. Sic Festus, Macrobius primo die Saturnalis cap. 1. & Plutarchus in *Quæstionibus centuriatis Romanorum.* Athenienses vero, teste Suida in *Verbo (Decimo)* decimo die nomina imponebantur, vocabantur (ait ille) affines, cognati, vicini, & amici; & illis frequentibus fiebat impositio nominis: & postea sacrificia Deo offerrebantur: & postremo conuocatis, epulae dabantur.

Quarto quaeritur, De nomine Iesus, quale nomen sit, Hebraicum, an Græcum, & quid significet? Hoc nomen

admira

Gen. 17
Exo. 4.

Iosue 5.

Mat. 2.

Luc. 1.

Luc. 2.

Dan. 1.

Gen. 17.

Luc. 2.

Luc. 1.